

**OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUK İLE İLİŞKİLERLE İLGİLİ BİLİŞSEL ÇARPITMALAR
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN YAPISAL EŞİTLİK MODELİ İLE İNCELENMESİ***

**Analysis of The Relationship Between Obsessive Compulsive Disorder and Interpersonal
Cognitive Distortions Through Structural Equation Modeling**

Meva DEMİR**

Feridun KAYA***

Öz

Bu araştırmanın amacı ergenlerde obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Bayburt il merkezindeki liselerdeki öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 331 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında Obsesif Kompulsif Bozukluk Ölçeği ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar Ölçeği kullanılmıştır. Veriler Pearson korelasyon katsayısı ve yapısal eşitlik modeli ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ve obsesif kompulsif bozukluğun ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar örtük değişkeni üzerinden yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma alt boyutları üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak anlamlı etkilere sahip olduğu

Abstract

The aim of this study is to analyze the relationship between obsessive compulsive disorder and interpersonal cognitive distortions in adolescents. The working group of the study consists of 331 students from the high schools in Bayburt city center, selected with appropriate sampling method. In this study Obsessive Compulsive Disorder Scale and Interpersonal Cognitive Distortions Scale have been used. In data analyses, pearson correlation and structural equation modeling analysis techniques have been used. As a result of the study, it have been determined that there is significant and positive relations between obsessive compulsive disorder and interpersonal cognitive distortions, and obsessive compulsive disorder has direct and indirect significant effects on the avoid proximity, unrealistic expectations of relationships and mind reading dimension

* Bu çalışma 4-6 Kasım 2016 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen II.Uluslararası Sosyal Bilimler & Eğitim Araştırmaları Konferansı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, meva.demir@atauni.edu.tr.

*** Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, feridunkaya@bayburt.edu.tr.

belirlenmiştir. Bununla birlikte modelin elde edilen verilerle iyi düzeyde uyum gösterdiği (RMSEA=.06, CFI=.98, GFI=.96, AGFI=.93) ve obsesif kompulsif bozukluğun ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma 4-6 Kasım 2016 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen 2.Uluslararası Sosyal Bilimler & Eğitim Araştırmaları Konferansı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel çarpıtma, obsesif kompulsif bozukluk, yapısal eşitlik modeli.

through the latent variable of interpersonal cognitive distortions. In addition, it was determined that obsessive compulsive disorder is a significant predictor of interpersonal cognitive distortions and structural equation modeling complies with the obtained data (RMSEA=.06, CFI=.98, GFI=.96, AGFI=.93).

Keywords: obsessive compulsive disorder, cognitive distortion, structural equation modeling

GİRİŞ

Obsesif kompulsif bozukluk, kişinin istemi dışında bilince gelen ve kaygıya sebep olan obsesyonlar ve bu obsesyonlara cevap niteliğinde yapılmaktan alıkoynamayan tekrarlayıcı kompulsiyonlarla karakterize edilmiş bir kaygı bozukluğudur (DSM-IV-TR, 2000). Bir diğer ifadeyle obsesif kompulsif bozukluk genellikle süregelen ve bazen de epizodik seyir gösteren, tekrarlayıcı obsesyonlar veya kompulsiyonlarla görülen ve günlük hayatı etkileyen bir hastalık olarak tanımlanmaktadır (Karahan, 2006). Zorlayıcı düşünce ve fikirleri taşıyan obsesif kompulsif bozukluk, bireyde birtakım korku ve kaygılara sebep olarak stres tepkilerini de beraberinde getiren bir patoloji olarak görülmektedir (Gökçekan, 2005).

Obsesyonlar, dürtüsel olarak akla gelen, tüm uzaklaştırma çabalarına rağmen zihni işgal eden zorlayıcı düşünce olarak tanımlanırken; kompulsiyonlar, obsesyonlara cevap niteliğinde olan ya da gerçekleştirme zorunluluğu duyulduğu için yapılan tekrarlayıcı davranışlardır (Bayraktar, 1997; Gönen, 2014).

Kirlilik obsesyonu, dinsel obsesyon, biriktirip saklama obsesyonu, saldırganlık obsesyonu, somatik obsesyon ve cinsel obsesyon yaygın obsesyon türleri arasında sıralanmaktadır. Bunlara ek olarak kompulsiyon türleri ise yıkama ve yıkanma kompulsiyonları, biriktirip saklama ve toplama kompulsiyonları, kontrol kompulsiyonları, yineleme, sayma, düzenleme kompulsiyonları şeklinde sınıflandırılmaktadır (Şimşek, 2015).

Ergenlerde görülen obsesif kompulsif bozukluk ile ilgili araştırmalar incelendiğinde yeme bozuklukları (Abanoz, 2008), depresyon ve tik bozuklukları (Türkbay, Doruk, Erman ve Söhmen, 2000), anksiyete (Sun, Li, Buys ve Storch, 2015) arasında ilişki olduğuna dair yapılan çalışmalara ek olarak obsesif kompulsif bozukluğun literatürde genellikle bilişsel süreç ile birlikte ele alındığı görülmektedir (Peris, Bergman, Asarnow, Langley, McCracken ve Piacentini, 2010; Zabun Korkmaz, 2012; Akyüz Çim,

2013). Bu bağlamda bilişsel süreçler içinde yer alan bilişsel çarpıtmaların da obsesif kompulsif bozukluk ile arasında ilişki olacağı düşünülebilir.

Beck'in bilişsel terapisindeki kavramlardan biri olan bilişsel çarpıtmalar bilgiyi işleme sürecinin yanlış ve etkisiz olmasından dolayı ortaya çıkan ve işlevsel olmayan yanlış düşünme biçimi olarak tanımlanmadır (Beck, 2001). Beck ve diğerleri (1979) bilişsel çarpıtmaları keyfi çıkarsama, seçici soyutlama, aşırı genelleme, büyütme ve küçültme, olumluyu yok sayma ve ikili düşünme şeklinde altı başlık altında toplamışlar; Burns (1980) bu sınıflamaya etiketleme, duygusal nedensellik, -meli/-malı ifadeleri şeklinde eklemeler yapmıştır (Akt. Gönen, 2014).

Bilişsel çarpıtmalara sahip olan bireylerin çatışma yaşamaya daha yatkın oldukları bilindiğinden (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003) saldırgan ve zorba davranışlara yönelme (Şahin ve Sarı, 2010; Uğur ve Murat, 2014) ve olumsuz sosyal ilişki ağına sahip olma (Akın, 2010) durumlarına oldukça sık rastlanmaktadır. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında ise bilişsel çarpıtmalar ile başkalarını bağışlama davranışı (Çıvan, 2013; Aşçıoğlu Önal, 2014), kişilik yapısı (Gönen, 2014), zorbalık (Çetin, Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2011) arasında ilişki olduğu görülmektedir. Peris ve diğerleri (2010) tarafından yapılan araştırmada ise obsesif kompulsif bozukluğa sahip bireylerde bilişsel çarpıtmaların daha yüksek olduğu görülmüştür. Söz konusu durumun ergenlik döneminde de yaşanabileceği düşünülmektedir. Peter Blos (1967) tarafından ortaya atılan ikinci bireyselleşme süreci, çocukluk travmalarının üstesinden gelme, cinsel kimlik ve ego sürekliliğini gerçekleştirme gibi ergenin üstesinden gelmesi beklenen birçok gelişim görevi bireylerin olumsuz duygular yaşamasına neden olabilir. Öyle ki ergenlik dönemindeki bireylerin sahip olduğu rollerin tümünü ifade eden rol repertuarı genişler, sahip olduğu statüye ilişkin rolden beklentiler artar ve birey kendini bir çatışma içinde bulur (Akt. Çelen, 2011). Söz konusu çatışma bireyin çöküntü yaşamasına ve bunalım dönemine girmesine neden olabilir.

Ergenlik dönemi bireyler için olumlu ve umutlu düşüncelerin yanında bunalım dönemi olarak da yaşanabilmektedir (Bakırcıoğlu, 2013). Dolayısıyla olumluyu yok sayma, ikili düşünme, keyfi çıkarsama, genelleme gibi bilişsel çarpıtmalar söz konusu bunalım döneminde yaşanabilir. Bilişsel çarpıtmalara eğilimi olan bireylerde bu duruma obsesif kompulsif bozukluğun da eşlik edebileceği düşünülmektedir. Bu açıdan bu çalışmada, ergenlerde bilişsel çarpıtmalar ile obsesif kompulsif bozukluk arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Obsesif kompulsif bozukluğun ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar üzerindeki yordayıcı etkisinin belirlenmesi ile bireylerin iyilik halini artıracak kuramsal temele katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırmada aşağıdaki hipotezler sınanmıştır:

- Obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Obsesif kompulsif bozukluk ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları anlamlı olarak yordamaktadır.

II. Yöntem

A. Araştırmanın Modeli

Araştırmada obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkileri incelemek için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişim oluşumunu ve derecesini belirleme esasına dayanan araştırma modelidir (Karasar, 2015).

B. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2015-2016 yılında Bayburt il merkezinde bulunan Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Sağlık Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ve uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 331 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubundaki öğrencilerin 175'i (%52.9) kız, 156'sı (%47.1) ise erkektir.

C. Veri Toplama Araçları

Obsesif Kompulsif Bozukluk Ölçeği-Çocuk Formu

Obsesif Kompulsif Bozukluk Ölçeği Foa, Coles, Huppert, Franklin ve March (2010) tarafından geliştirilmiş, Seçer (2014) ise ölçeği Türkçe'ye uyarlamıştır. Ölçek şüphe-kontrol, obsesyon, istif-biriktirme, temizlik-yıkama, düzen ve etkisizleştirme olmak üzere altı boyuttan ve 21 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 5'i şüphe-kontrol, 4'ü obsesyon, 3'er tanesi ise istif-biriktirme, temizlik-yıkama, düzen ve etkisizleştirme alt boyutları ile ilgilidir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması sonucunda ölçeğin geneline ilişkin iç tutarlılık değerinin Cronbach alfa .92 düzeyinde olduğu, 21 maddenin tümünün korelasyon değerlerinin .30 ve üzerinde olduğu görülmüştür. Bu çalışma için alt ölçeklerin iç tutarlık katsayı değerlerinin .71 ile .80 aralığında olduğu tespit edilmiştir.

İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği Hamamcı (2002) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma olmak üzere üç alt boyuttan ve 19 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 8'i yakınlıktan kaçınma, 8'i gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, 3'ü de zihin okuma ile ilgilidir. Ölçeğin maddeleri "hiç katılmıyorum"dan "tamamen katılıyorum"a kadar 5'li likert tipinde derecelendirilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı .67 olarak elde edilmiştir. Bu çalışma için alt ölçeklerin iç tutarlık katsayı değerlerinin .72 ile .73 aralığında olduğu tespit edilmiştir.

D. Verilerin Analizi

Bu araştırmada değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü ve düzeyini belirlemek için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların obsesif kompulsif bozukluğu yordayıp yordamadığını ortaya koymak amacıyla yapısal eşitlik modeli uygulanmıştır. Analizler SPSS 22 ve LISREL 8.54 (Jöreskog ve Sorbom, 1996) programları aracılığıyla yapılmıştır.

III. Bulgular

Bireylerin obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla uygulanan pearson korelasyon analizine dair bulgular tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Obsesif Kompulsif Bozukluk ile İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar Arasındaki İlişki İle İlgili Bulgular

1.Şüpheli-Kontrol								
2. Obsesyon	529*							
3. İstif-Biriktirme	395*	346*						
4.Temizlik-Yıkama	432*	425*	433*					
5. Düzen	391*	312*	391*	502*				
6.Etkisizleştirme	442*	496*	441*	505*	305*			
7.Yakınlıktan kaçınma	275*	464*	275*	339*	274*	282*		
8. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi	265*	271*	265*	228*	307*	294*	247*	
9.Zihin okuma	072	051	073	094	128*	033	153*	216*

*p<.05

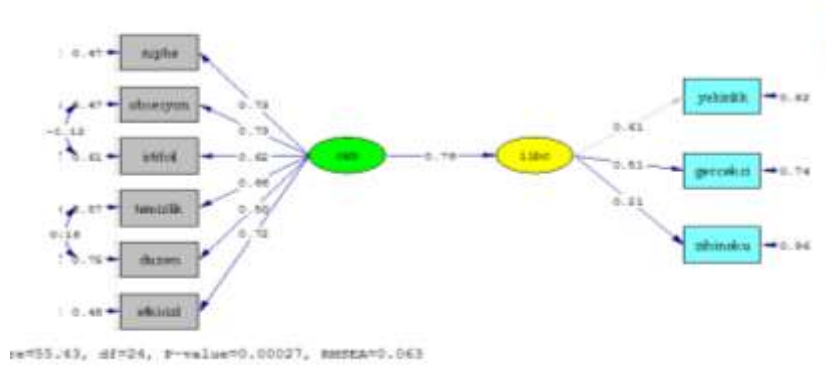
Obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda şüpheli-kontrol ile yakınlıktan kaçınma ($r = .275, p < .05$) ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ($r = .265, p < .05$) arasında; obsesyon ile yakınlıktan kaçınma ($r = .464, p < .05$) ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ($r = .271, p < .05$) arasında; istif-biriktirme ile yakınlıktan kaçınma ($r = .275, p < .05$) ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ($r = .265, p < .05$) arasında; temizlik-yıkama ile yakınlıktan kaçınma ($r = .339, p < .05$) ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ($r = .228, p < .05$) arasında; düzen ile yakınlıktan kaçınma ($r = .274, p < .05$), gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ($r = .307, p < .05$) ve zihin okuma ($r = .128, p < .05$) arasında; etkisizleştirme ile yakınlıktan kaçınma ($r = .282, p < .05$) ve gerçekçi olmayan

ilişki beklentisi ($r = .294$, $p < .05$) arasında pozitif yönde düşük ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Yapısal Eşitlik Modeli

Obsesif kompulsif bozukluk örtük değişkeni (okb), şüphe-kontrol, obsesyon, istifçilik, temizlik, düzen ve etkisizleştirme gözlenen değişkenleri ile; ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar örtük değişkeni (iibc) ise yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma gözlenen değişkenleri aracılığıyla analiz edilmiştir. Obsesif kompulsif bozukluk örtük değişkeninin (okb), ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar üzerindeki yordayıcı etkisine dair bulgular Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Obsesif Kompulsif Bozukluk ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Arasındaki Yapısal Model Analizi

Şekil 1 incelendiğinde şüphe-kontrol, obsesyon, istif-biriktirme, temizlik-yıkama, düzen ve etkisizleştirme alt boyutlarını kapsayan obsesif kompulsif bozukluk örtük değişkeninin (okb); yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma alt boyutlarını kapsayan ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar örtük değişkenini (iibc) pozitif yönde yordadığı gözlenmektedir ($\beta = .78$, $p < .05$). Bu modele ilişkin uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde test edilen modelin iyi düzeyde uyum gösterdiği söylenebilir ($NFI = .96$, $CFI = .98$, $GFI = .96$, $AGFI = .93$ ve $RMSEA = .063$). Bu sonuç obsesif kompulsif bozukluğun ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar üzerinde anlamlı bir yordayıcı etki olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Belirleme Katsayıları

0 ile 1 arasında değer alabilen belirleme katsayısı yapısal eşitlik modelinde, değişkenlerin varyans değerlerinin ne kadarını açıkladığını göstermektedir (Kotsiantis ve Pintelas, 2005). Obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların varyans açıklama katsayıları tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Belirleme Katsayıları

Uyum Parametresi	Katsayı Değeri
1. Şüphe-Kontrol	.53
2. Obsesyon	.53
3. İstif-Biriktirme	.39
4. Temizlik-Yıkanma	.43
5. Düzen	.25
6. Etkisizleştirme	.52
7. Yakınlıktan kaçınma	.38
8. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi	.26
9. Zihin okuma	.04

Tablo 3.2'ye bakıldığında obsesif kompulsif bozukluğun şüphe-kontrol, obsesyon, istif-biriktirme, temizlik-yıkanma, düzen ve etkisizleştirme varyansın sırasıyla %53, %53, %39, %43, %25 ve %52'sini açıklamaktadır. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaya ilişkin ölçme modelinde (iibc) ise yakınlıktan kaçınma varyansın %38'ini, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi varyansın %26'sını ve zihin okuma varyansın %4'ünü açıklamaktadır. Örtük değişkenler olan obsesif kompulsif bozukluk ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma arasındaki açıklama katsayısının %60 olduğu görüldüğünden obsesif kompulsif bozukluğun ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Yapısal Modeldeki Toplam ve Dolaylı Etkilere Dair Bulgular

Obsesif kompulsif bozukluk ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar örtük değişkenlerinin şüphe-kontrol, obsesyon, istif-biriktirme, temizlik-yıkanma, düzen ve etkisizleştirme ile yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma gözlenen değişkenleri üzerindeki dolaylı etkileri tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3. Yapısal Modeldeki Toplam ve Dolaylı Etkilere Dair Bulgular

	Toplam Etki		Dolaylı Etki
	OKB	IIBC	OKB
1. Şüphe-Kontrol	.73		
2. Obsesyon	.73		

3. İstif-Biriktirme	.62	
4. Temizlik-Yıkama	.66	
5. Düzen	.50	
6. Etkisizleştirme	.72	
7. Yakınlıktan kaçınma	.61	.48
8. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi	.51	.39
9. Zihin okuma	.21	.16

Tablo 3.3. incelendiğinde obsesif kompulsif bozukluk örtük değişkeninin şüpheli-kontrol, obsesyon, istif-biriktirme, temizlik-yıkama, düzen ve etkisizleştirmeyi doğrudan etkilediği; ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma alt boyutlarını ise ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar örtük değişkeni üzerinden dolaylı bir şekilde etkilediği görülmektedir. Ayrıca ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar örtük değişkeninin yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma değişkenlerini doğrudan etkilediği gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda OKB örtük değişkeninin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar örtük değişkeninin gösterge değişkenlerini dolaylı olarak etkilediği söylenebilir.

IV. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada ergenlerin obsesif kompulsif bozukluklarının ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Obsesif kompulsif bozukluğun ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar üzerindeki yordayıcı etkisi yapısal eşitlik modeli ile incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmada obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında ilişki olacağı ve obsesif kompulsif bozukluğun ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları anlamlı olarak yordayacağı şeklinde kurulan iki hipotezinde doğrulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen ilk bulguya göre, obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilişkili bilişsel çarpıtmalar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptandığından bireylerin okb eğilimlerinin artması ile ilişkilerinde bilişsel çarpıtmalar yaşayabilecekleri söylenebilir. Literatüre bakıldığında obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında ilişki birçok araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir (Çağlar, Özsoy ve Mermi, 2016; Peris ve arkadaşları, 2010; Zabun Korkmaz, 2012). Batum Panayırıcı (2012) yapmış olduğu çalışmada düşünce-eylem kaynaşması ile obsesif belirtiler arasında ve olumlu-olumsuz inançlar, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık ile obsesif kompulsif belirti düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulmuştur. Ayrıca ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yakınlıktan kaçınma ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt boyutları ile obsesif kompulsif bozukluğun tüm alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler gözlenirken zihin okuma alt boyutu ile obsesif kompulsif bozukluğun düzen alt boyutu arasında anlamlı ilişkiye

rastlanmıştır. Bu durum ergenin düzen takıntısının diğerleri tarafından takip edildiği düşüncesi ile ilişkilendirilebilir. Öyle ki Elkind ergenlik dönemindeki güçlü bilişsel yapıya rağmen algı bozukluklarından bahsetmektedir, bunlardan biri de hayali seyirci veya psişik tiyatro durumudur (Akt. Çelen, 2011). Dolayısıyla ergen sürekli kendinin izlendiğini ve aklından geçenlerin okunduğunu düşünerek düzen takıntısını daha yoğun yaşayabilir.

Obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkili olduğu düşünülen hatalı değerlendirmelerin çocukluktan yetişkinliğe doğru arttığı ve Barret ve Healy'nin (2003) obsesif kompulsif bozuklukta rastlanan yanlış inanç ve değerlendirmelerin bilişsel gelişimin ilerlediğini ve bireyin soyut düşünebilme yetisini kazanabilmeye vurgu yaptığı Pişgin ve Şirvanlı Özen (2010) tarafından yapılan çalışmada görülmektedir. Bu doğrultuda ergenlerde bilişsel çarpıtmalar ile obsesif kompulsif bozukluk arasındaki ilişkilerin çocukluk dönemine kıyasla daha yoğun yaşanması, ergenlik dönemindeki bilişsel gelişim ile ilişkilendirilebilir. Öyle ki bilişsel gelişimin özellikle ergenliğin sonunda zirve noktaya ulaştığı bilinmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen diğer bir bulguya göre, obsesif kompulsif bozukluğun bilişsel çarpıtmalar üzerinde anlamlı yordayıcısı olduğu görülmüştür. Obsesif kompulsif bozukluk örtük değişkeninin ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar değişkenini pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Yetişkin bireylerin obsesif kompulsif bozukluk yaşamaları ile hatalı bilişsel yapıya sahip oldukları gözlenmektedir (Pişgin ve Şirvanlı Özen, 2010). Dolayısıyla ergenlik dönemindeki bireylerde de benzer durumun yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Peris ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan bir çalışmada obsesif kompulsif bozukluk yaşayan bireylerde sorumluluk algısının ve bilişsel çarpıtmaların daha yüksek olduğu saptanmıştır. Üstbilişsel süreçlerden düşünce eylem kaynaşmasının obsesif kompulsif bozukluğun en güçlü yordayıcısı olduğu alanyazında görülmektedir (Batum Panayırıcı, 2012). Yapılan bir başka çalışmada ise obsesif kompulsif bozukluk yaşayan bireylerde anksiyete duyarlılığının çarpık bilişler ve bilişsel abartma üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Taylor, Zvolensky, Cox, Deacon, Heimberg, Ledley, Abramowitz, Holaway, Sandin, Stewart, Coles, Eng, Daly, Arrindell, Bouvard, ve Cardenas, 2007). Bu doğrultuda obsesif kompulsif bozukluğun bilişsel çarpıtmalar üzerinde yordayıcı etkisi olduğu literatürle benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmanın ilk sınırlılığı araştırmanın lise öğrencileri üzerinde yapılmasıdır. Daha sonra yapılacak araştırmalarda ergenlik dönemini kapsayan diğer sınıf türleri de çalışmaya dahil edilebilir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı olarak da obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasında aracı değişkene bakılmaması ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarda sadece obsesif kompulsif bozukluğun etkisine bakılmasıdır. Bu doğrultuda ileride yapılacak çalışmalarda ergenlerde ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmaların yaşanmasında obsesif kompulsif eğilimlere ek olarak farklı etmenlerin etkisi incelenip bunların ortadan kaldırılabilmesi için üstbilişsel modeller çerçevesinde grup psikoterapi programları hazırlanabilmesi önerilebilir. Ayrıca ergenlerin yaşadıkları bilişsel çarpıtmaların yordanmasında okb'nin etkisi saptandığından bu bozukluğun sağaltılabilmesi adına bireylerin ruh sağlığı çalışanlarından destek alması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abanoz, Z. (2008). Obsesif Kompulsif Bozukluklu Hastalarda Yeme Semptomları ile Yeme Semptomlarını Yordayan Obsesif Kompulsif Belirtilerin Araştırılması. Uzmanlık Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Samsun.
- Akın, A. (2010). Öz Duyarlık ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39, 01-09.
- Akyüz Çim, E.F. (2013). Obsesif Kompulsif Bozukluğun Örtük Bellek Performansı ve Bilişsel Süreçlere Etkisi. Uzmanlık Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Van.
- Aşçıoğlu Önal, A. (2014). Bilişsel Çarpıtmalar, Empati ve Ruminasyon Düzeyinin Affetmeyi Yordama Gücünün İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bakırcıoğlu, R. (2013). Çocuk ve Ergende Ruh Sağlığı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Batum Panayırıcı, P. (2012). Obsesif kompulsif belirtilerin yordanmasında algılanan ebeveynlik biçimleri, üstbilişsel inançlar, obsesif inançlar ve düşünce kontrol yöntemlerinin rolü: üstbilişsel model çerçevesinde bir inceleme. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayraktar, E. (1997). Obsesif Kompulsif Bozukluk. Psikiyatri Dünyası, 1, 25-32.
- Beck, A. (2001). Bilişsel Danışma Temel İlkeler ve Ötesi. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Cardoner, N., Soriano-Mas, C., Pujol, J., Alonso, P., Harrison, B.J. and Deus, J. (2007). Brain structural correlates of depressive comorbidity in obsessive compulsive disorder. *NeuroImage*, 38, 413-421.
- Çağlar, N., Özsoy, F. Ve Mermi, O. (2016). Evaluation of Metacognitive Functions and Clinical Characteristics of the Patients Diagnosed with Obsessive Compulsive Disorder and Delusional Disorder. *Journal of Contemporary Medicine*, 6(4).
- Çelen, H.N. (2011). Ergenlik ve Genç Yetişkinlik. İstanbul: Papatya yayıncılık.
- Çetin, B., Peker, A., Eroğlu, Y. ve Çitemel, N. (2011). Siber Zorbalığın ve Mağduriyetin Bir Yordayıcısı Olarak İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar: Ergenler İçin Bir Ön Çalışma. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 1064-1080.
- Çivan, İ. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları ve Başkalarını Bağışlama Davranışlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dale, R.C., Heyman, I., Giovannoni, G. and Church, A.W.J. (2005). Incidence of antibrain antibodies in children with obsessive compulsive disorder. *The British Journal of Psychiatry*, 187, 314-319.

- Ekiz, D. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçakan, N. (2005). Bir Obsesif Kompulsif Vakasında Bilişsel-Davranışçı Terapi Uygulaması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 81-90.
- Gönen, G. (2014). Algılanan Anne Baba Tutumunun Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtmaları ve Kişilik Yapıları ile İlişkisi. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hamamcı, Z. (2002). Bilişsel davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş psikodrama uygulamasının kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve temel inançlar üzerine etkisi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ABD, yayımlanmamış doktora tezi, Ankara.
- Hamamcı, Z. ve Büyüköztürk, Ş. (2003). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği: Ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(25), 107-111.
- Joreskog, K. G., and Sorbom, D. (1996). *Lisrel 8 reference guide*. Lincolnwood, IL: Scincetific software international.
- Karahan, D. (2006). Erken Disfonksiyonel Şemaların Obsesif-Kompulsif Bozukluğu Olan Hastalar ve Sağlıklı Kişilerdeki Aktivasyonlarının Karşılaştırılması. Uzmanlık Tezi. T.C. Sağlık Bakanlığı, Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. (28. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kotsiantis, S., and Pintelas, P. (2005). Selective averaging of regression models. *Annals of Mathematics, Computing & Teleinformatics*, 1(3), 66-75.
- Peris, T.S., Bergman, R.L., Asarnow, J.R., Langley, A., McCracken, J.T. and Piacentini, J. (2010). Clinical and cognitive correlates of depressive symptoms among youth with obsessive compulsive disorder. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 39(5), 616-626.
- Pişgin, İ. ve Şirvanlı Özen, D. (2010). Çocukluktan Erişkinliğe Obsesif Kompulsif Bozuklukta Hatalı Değerlendirme ve İnanç Alanları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2(1), 117-131.
- Seçer, İ. (2014). Obsesif Kompulsif Bozukluk Ölçeği Çocuk Formunun Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 355-367.
- Sun, J., Li, Z., Buys, N. and Storch, E. A. (2015). Correlates of comorbid depression, anxiety and helplessness with obsessive compulsive disorder in Chinese adolescents. *Journal of Affective Disorders*, 174, 31-37.

- Şahin, M. ve Sarı, V.S. (2010). Ergenlerde Görülen Zorbalık Eğiliminin Bilişsel Çarpıtmalar ve Fonksiyonel Olmayan Tutumlarla İlişkisi. *Akademik Bakış Dergisi*, 20,9.
- Şimşek, M.K. (2015). Çocuk ve Ergenlerde Obsesif Kompulsif Bozukluk ile Depresyon ve Anksiyete Duyarlılığı Arasındaki İlişkinin Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Taylor, S., Zvolensky, M. J., Cox, B. J., Deacon, B., Heimberg, R. G., Ledley, D. R., Abramowitz, J. S., Holaway, R. M., Sandin, B., Stewart, S. H., Coles, M., Eng, W., Daly, E. S., Arrindell, W. A., Bouvard, M. & Cardenas, S. J. (2007). Robust dimensions of anxiety sensitivity: Development and initial validation of the anxiety sensitivity index-3. *Psychological Assessment*, 19 (2), 176-188.
- Türkbay, T., Doruk, A., Erman, H. ve Söhmen, T. (2000). Obsesif kompulsif bozukluğunun belirti dağılımının ve komorbiditesinin çocuk ve ergenler ile erişkinler arasında karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(2), 86-91.
- Uğur, E., ve Murat, M. (2014). Lise Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Ve Saldırganlık Tepkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *University of Gaziantep Journal of Social Sciences*, 13(2).
- Zabun Korkmaz, I. (2012). Obsesif Kompulsif Bozukluklu Hastaların Bilişsel İşlevlerindeki Olası Bozuklukların Yaşam Kalitesi ile Olan İlişkisi. Uzmanlık Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Samsun.